Österbottens välfärdsområde
Pohjanmaan hyvinvointialue

Jatkosopimus YAM-toiminnasta Pohjanmaalla

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä yhdyspintojen jaosto 3.11.2026 § 56
ÖVPH/6533/00.04/2026

Valmistelija Sjöström Pia-Maria
Lisätietoja: puhelinnumero: 06 218 1111 (vaihde), etunimi.sukunimi@ovph.fi

YAM (Youth Aware of Mental Health) on ennaltaehkäisevä toimintamalli nuorten mielenterveyden edistämiseksi. Ohjelma on suunnattu kaikille saman ikäluokan oppilaille ja toteutetaan koululuokissa koulutettujen YAM-ohjaajien johdolla. Ohjelman kesto on kolme viikkoa sisältäen yhteensä viisi oppituntia. Ohjelma on tutkimuksissa osoittautunut tehokkaaksi keinoksi vähentää itsetuhoisia ajatuksia, lisätä nuorten hakeutumista avun piiriin, lisätä mielenterveyteen liittyvää tietoa ja parantaa luokan ilmapiiriä.

YAM-yhteistyötä on Pohjanmaalla kehitetty vuosien ajan yhdessä Psykosociala förbundet rf:n kanssa. Tavoitteena on ollut luoda pitkäjänteinen malli, jossa YAM-toimintaa voidaan tarjota kahdeksasluokkalaisille sekä ruotsiksi että suomeksi. Psykosociala förbundet vastaa YAM-yhteistyöstä koulujen ja hyvinvointialueen kanssa sekä ohjelman toteuttamisesta. YAM on sisällytetty alueelliseen opiskeluhuoltosuunnitelmaan osana yleistä opiskeluhuoltoa. YAM sijoittuu koko maassa sivistystoimen ja opiskeluhuollon vastuualueiden rajamaille, niinpä ohjelmaa rahoittavat sekä kunnat että hyvinvointialueet niillä paikkakunnilla, joilla se on käytössä.

Aluevaltuuston hyväksyessä tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelman 2023 päätettiin, että hyvinvointialue rahoittaa yläkoululaisille suunnatun mielenterveyden tietopaketin. Tämän päätöksen nojalla toimintaan varataan vuosittain 75 000 euroa. Summa ei siis sisälly hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä yhdyspintojen jaoston päättämiin yhdistysavustuksiin vaan on lisäys niihin. Psykosociala förbundet rf:n kanssa solmittiin tämän jälkeen kolmivuotinen yhteistyösopimus vuosiksi 2024–2026. Hyvinvointialueen rahoituksen lisäksi järjestö on saanut ulkoisia avustuksia. Ohjelmaa tarjottiin aluksi vain ruotsiksi, mutta se on ollut saatavilla myös suomeksi vuoden 2025 lopusta lähtien. Vuoden 2026 aikana suurin osa Pohjanmaan kahdeksasluokkalaisista on ollut ohjelman piirissä. Osallistuvien oppilaiden määrän kasvaessa kustannukset nousivat, ja vuonna 2026 terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen sekä yhdyspintojen jaosto myönsi yhdistykselle 20 000 euron lisäavustuksen, jotta halukkaat koulut voisivat tarjota ohjelmaa.

Nykyinen yhteistyösopimus päättyy vuoden 2026 lopussa. Samaan aikaan yhdistyksen ulkopuolinen rahoitus on vähentynyt. Aiempi 75 000 euron avustus ei riitä kattamaan kuluja, jos toiminta jatkuu samassa laajuudessa. Jatkovalmistelun pohjaksi on ehdotettu mallia, jossa kunnat ja hyvinvointialue jakavat kustannukset. Hyvinvointialueen osuus olisi enintään 45 euroa oppilasta kohden ja kunnan osuus enintään 40 euroa oppilasta kohden, sen mukaan miten yhdistys saa ulkoista rahoitusta.

YAM-toiminta perustuu siis aluevaltuuston päätökseen tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelmasta 2023. Toiminnan jatkamisen tarvetta on perusteltu nykyisessä palvelustrategiassa ja alueellisessa opiskeluhuoltosuunnitelmassa 2026–2029, jossa mielenterveyden ja resilienssin tukeminen on keskeinen tavoite ehkäisevässä ja terveyttä edistävässä työssä. YAM on osa yleistä opiskeluhuoltoa ja konkretisoi hyvinvointialueen, koulutuksen järjestäjien ja kolmannen sektorin välistä yhteistyötä.

Kuntien osallistuminen vaikuttaa sekä toiminnan alueelliseen kattavuuteen että hyvinvointialueen rahoitusosuuteen. Kunnat ovat yleisesti suhtautuneet ohjelmaan myönteisesti, mutta Vaasa, Närpiö, Vöyri ja Mustasaari ovat ilmoittaneet, etteivät ne voi osallistua, jos kunnan oma rahoitusosuus on suuri. Pietarsaari, Luoto, Laihia ja Kruunupyy ovat kiinnostuneita, mutta heidän on tehtävä erillinen poliittinen päätös ennen kuin osallistuminen voidaan varmistaa. Muut luokille 7–9 opetusta järjestävät kunnat ovat ilmoittaneet olevansa kiinnostuneita jatkamaan yhteistyötä (Pedersöre, Uusikaarlepyy,

Maalahti, Kristiinankaupunki). Osallistuvien kuntien ja oppilaiden lopullinen määrä ratkaisee siis hyvinvointialueen todelliset kustannukset asetetun enimmäismäärän puitteissa. Yhdistys on vastikään saanut ulkoista rahoitusta, josta ei ole vielä ehditty keskustella kuntien kanssa mutta joka vaikuttanee myönteisesti kuntien osallistumishalukkuuteen.

Näiden taustatietojen nojalla ehdotetaan, että Pohjanmaan hyvinvointialue uusii Psykosociala förbundet rf:n kanssa solmitun sopimuksen vuosiksi 2027–2029. Ohjelmaa tarjotaan 8. luokan oppilaille molemmilla kielillä niissä kunnissa, jotka hyväksyvät rahoitusmallin. Jos korvaussumma on oppilaskohtainen, summa vaihtelee vuosittain, vaikka ohjelmaan osallistuvien luokkien määrä pysyisi samana. Siksi ehdotetaan, että hyvinvointialueen rahoitus on enintään 750 euroa osallistuvaa luokkaa kohden ja enintään 75 000 euroa vuodessa. Rahoitus perustuu näin ollen osallistuvien luokkien ja kuntien tosiasialliseen määrään, samalla kun hyvinvointialueen vuosikustannukset rajataan kiinteään enimmäismäärään. Mikäli osallistuvien luokkien määrä kasvaa niin, että summa ylittää 75 000 euroa, yhdistyksellä on mahdollisuus hakea ylimenevältä osalta hyvinvointialueen yhteistyökumppaneille tarkoitettua tavanomaista yhdistysavustusta.

Sopimuksen avulla luodaan edellytykset ohjelman jatkuvuudelle, sillä ohjelman arvioidaan olevan tärkeä nuorten mielenterveyden edistämisessä. Samalla toteutus ja rahoitus sopeutetaan kuntien tosiasialliseen osallistumiseen. Ratkaisu tukee palvelustrategian ja alueellisen opiskeluhuoltosuunnitelman mukaista resurssien kohdentamista varhaisiin ja ehkäiseviin toimiin sekä hyvinvointialueen, koulutuksen järjestäjien ja kolmannen sektorin väliseen yhteistyöhön.

Sektorijohtaja lapset, nuoret ja perheet Sjöström Pia-Maria
ehdottaa, että Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä yhdyspintojen jaosto päättää, että Pohjanmaan hyvinvointialue uusii YAM-toimintaa (Youth Aware of Mental Health) koskevan yhteistyösopimuksen Psykosociala förbundet rf:n kanssa vuosiksi 2027–2029. Ohjelmaa tarjotaan 8. luokan oppilaille niissä kunnissa, jotka hyväksyvät rahoitusmallin. Hyvinvointialueen rahoitusosuus on enintään 750 euroa osallistuvaa luokkaa kohden ja yhteensä enintään 75 000 euroa vuodessa. Jos osallistuvien luokkien määrä kasvaa niin, että summa ylittää 75 000 euroa, yhdistyksellä on mahdollisuus hakea ylimenevältä osalta hyvinvointialueen tavanomaista yhdistysavustusta yhteistyökumppaneille.

Päätös:
Jaosto hyväksyi ehdotuksen.

Liitteet

Oheisaineisto